

Hlas

Nového Mesta

ROČNÍK XXXI. ČASOPIS OBYVATEĽOV MESTSKEJ ČASTI BRATISLAVA-NOVÉ MESTO, JÚN/2021

Sčítat' sa môžete ešte do 13. júna

Potrebuje viac miest v školách a škôlkach

Na Kramároch vzniká nový park

Milí Novomešťania,

zdá sa, že s pribúdajúcimi slnečnými dňami sa k nám vracia optimizmus a dobré správy. V Novom Meste to cítiť na každom kroku. Okolie škôl sa ráno opäť naplňa deťmi, viac ruchu máme v uliciach. Cestou z práce si môžeme dať kávu na letnej terase alebo zastaviť sa na zmrzlinu. A s prístupnejším očkovaním rastie nádej, že situácia bude čoraz „normálnejšia“.

Mám radosť, že sa nám v mestskej časti podarilo rozbehnúť niekoľko zaujímavých projektov. Na Kramároch sa dosiaľ nevyužívané priestranstvo mení na príjemný parčík s oddychovou zónou pre všetky generácie. Zelené medzi domami nemáme nadbytok a je dobré, že sme v tomto prípade urobili kroky pre jej zachovanie. Na krásny park sa mení aj dosiaľ zanedbaný priestor na Filiálke, jeho zvláštnosťou budú hracie prvky pre deti so zdravotným znevýhodnením.

Z viacerých prebiehajúcich rekonštrukcií si zaslúži pozornosť moderné riešenie vykurovania a automatickej výmeny vzduchu na Základnej škole Kalinčiakova. Pokroková technológia pomáha šetriť náklady na energie, pričom podstatne zvyšuje kvalitu prostredia, v ktorom deti i učitelia trávajú veľkú časť dňa. Aj v ďalších článkoch sa venujeme novomestským školám a materským školám. S pribúdajúcim počtom detí rieši mestská časť dôležitú otázku postupného zvyšovania ich kapacít. Ale rovnako nás tešia informácie o podnetných aktivitách, ktoré pedagógovia pripravujú pre svojich zverencov.

S urbanistkou Milotou Sidorovou sme sa pohovárali o potenciáli starých budov a nevyužívaných pozemkov. Využitie v prospech miestnej komunity im môže doslova vdýchnuť nový život a spolupráca samospráv s občianskymi investormi prináša neraz zaujímavé výsledky.

Potulky históriou nás zavedú do okolia Račianskeho mýta. Už v stredoveku patrilo k najdôležitejším mestským križovatkám a platí to dodnes. Dozvieme sa, ako sa jeho podoba menila v priebehu storočí i v minulosti pomerne nedávnej.

Prajem vám príjemné čítanie!

Rudolf Kusý

Z obsahu čísla:

Na Kalinčiakovej budú kúriť aj vetrať automaticky

str. 5

Pribudla strecha, na ktorej to bzučí

str. 8

Ako naše deti zvládli školu online

str. 10

Za čím sa vybrať do tržnice?

str. 12

Keď sú investormi obnovy občania

str. 14

Ráčianske mýto v dejinách i spomienkach

str. 16

Obálka:

Obyčaje prastarých rodičov sa škôlkarom páčia
Snímka Jana Plevová

Vydáva Mestská časť Bratislava-Nové Mesto,
IČO: 00603317

Adresa: Miestny úrad Bratislava-Nové Mesto,
Junácka 1, 832 91 Bratislava,
tel.: 02/4925 3136, redakcia: hlas@banm.sk,
inzercia: tlac@banm.sk, www.banm.sk/casopis/
Mesačník, dátum vydania 31. 5. 2021,
obyvateľom mestskej časti sa distribuuje bezplatne.

Redakčná rada:

Predseda: Mgr. Rudolf Kusý,
členovia: Mgr. Branislav Filipovič, MBA,
Ing. Libor Gašpírik, JUDr. Tomáš Korček, PhD.,
Vladimír Volf, Mgr. Peter Weiss, Ing. Jana Škutková,
Mgr. Marek Tettinger,

tajomník: Mgr. Ján Borčín.

Jazyková úprava: Mgr. Zuzana Ščibranyová.

Grafická úprava: Martin Lovas.

Tlač: Komárňanské tlačiarne spol. s r. o.

Náklad: 24 200 výtlačkov. Číslo 6/2021.

ISSN 1339-7990. EV 3920/09.

1. jún je Deň za správne rozhodnutia

Znie to tak trochu ako zaklínadlo. Ako keby sme dobrým rozhodnutiam chceli pomáhať na svet zubami-nechtami... Nečudo, často od nich veľa závisí. Koľkokrát si každý z nás lámal hlavu: Áno, či nie? Súhlasiť s tým či oným, alebo nesúhlasiť? Argumenty v našom vnútri hovoria za aj proti – a v každom je akoby na zlosť kúšik pravdy. Viete, čo býva problémom? Informácie. Ak ich má človek málo, zdá sa mu správne jedine jedno rozhodnutie. Postupne ako informácie pribúdajú, začína váhať. Zisťuje, že záleží na jeho postojoch – k iným ľuďom, k životu, k podobným situáciám... Čo s tým? Zvyčajne sa problém nakoniec vyrieši celkom inak. Život je už taký, ide si po svojom...

Bilboardy zmiznú zo školských plotov

Na svojom zasadnutí 13. apríla prerokovali členovia miestneho zastupiteľstva (ďalej MZ) viac než dve desiatky bodov programu.

- Vzhľadom na končiacu sa šesťročnú funkčnú obdobie vyhlásilo MZ deň voľby miestneho kontrolóra mestskej časti, a to na 8. júna 2021. Kandidáti na funkciu miestneho kontrolóra mali odovzdať písomnú prihlášku najneskôr 14 dní pred dňom konania voľby a zúčastniť sa verejného vypočutia realizovaného virtuálne.

- Poslanci schválili presun rozpočtových prostriedkov v časti bežných výdavkov, súvisiaci napríklad s pandémiou COVID-19. K zásadnému zvýšeniu rozpočtových prostriedkov došlo v kapitálovom rozpočte. Ide predovšetkým o rekonštrukciu ústredného kúrenia

a výmenníkovej stanice v Základnej škole Kalinčiakova, osvetlenie športoviska na Ladzianskeho, odstránenie železničného nadchodu pri Palme, rozšírenie kapacít ZŠ s MŠ Odborárska a technické zhodnotenie teplovodu v ZŠ s MŠ Za kasárňou.

- K ďalším bodom programu patrilo každoročné prerokovanie platov starostu a kontrolóra mestskej časti. Na vlastnú žiadosť starostu mu poslanci schválili len základný plat vo výške 3637 eur.

- Členovia zastupiteľstva sa zhodli na postupnom odstránení billboardov na oplození ZŠ Kalinčiakova. Odmietli inštaláciu nového bigboardu a dali prednosť dofinancovaniu takto vzniknutej finančnej straty školy priamo z rozpočtu mestskej časti.

Text a snímka Jana Škutková

Nestihli ste sa sčítať?

Využite asistované sčítanie a pomôžte svojej mestskej časti

Sčítanie obyvateľov a domov 2021 sa dostalo do poslednej fázy zberu údajov. Na celom území Slovenska sa uskutočňuje od 3. mája do 13. júna sčítanie asistovanou formou.

Na kontaktnom mieste sa môžete sčítať sami pomocou techniky, ktorá tu bude k dispozícii, alebo vám na požiadanie pomôže asistent. Sčítať sa môžete na akomkoľvek kontaktnom

mieste bez ohľadu na trvalý pobyt. Nikto sa nebude pýtať na dôvod, kvôli ktorému ste sa v prvej etape nesčítali, podstatné je, že si svoju zákonnú povinnosť splníte. Samozrejmosťou je dodržiavanie prísnych hygienických opatrení.

Na týchto miestach v Novom Meste vám pri sčítaní pomôže asistent:

Miesto:	Čas prevádzky:
Komunitné centrum Ovručská 5	pondelok, streda, piatok od 8. do 12. h utorok a štvrtok od 14. do 18. h
Dom kultúry Kramáre Stromová 18	pondelok, streda, piatok od 8. do 12. h utorok a štvrtok od 14. do 18. h
Denné centrum seniorov Domovinka, Nobelova 30	pondelok, streda, piatok od 8. do 12. h utorok a štvrtok od 14. do 18. h
Denné centrum seniorov Športová 1	pondelok až piatok od 15. do 19. h
Denné centrum seniorov Zlatý dážď, Račianska 89	pondelok až piatok od 15. do 19. h
Obchodné centrum VIVO!	pondelok až piatok od 14.30 do 20. h utorok a štvrtok od 8. do 12. a od 13. do 19. h
Miestny úrad BANM Junácka 1	pondelok až piatok od 8. do 12. h

Pokračovanie na s. 4

Dokončenie zo s. 3

Ak ste imobilný alebo z akéhokoľvek dôvodu nemôžete opustiť svoj domov, k dispozícii sú telefónne čísla **02/49 253 999, 49 253 998, 49 253 997**, kde môžete požiadať, aby vás mobilný asistent prišiel sčítať k vám domov. Dá sa tak urobiť aj prostredníctvom e-mailovej adresy **podatelna@banm.sk**.

Ako sa vyhnúť podvodníkom?

Každý mobilný asistent je vybavený preukazom, ktorý predloží pri kontakte s vami. Odporúčame, aby ste si pri prvom telefonáte s mobilným asistentom vyžiadali jeho celé meno

a evidenčné číslo preukazu mobilného asistenta, prípadne aj identifikátor asistenta sčítania. Na základe týchto údajov je možné overiť si jeho totožnosť na vyššie uvedených telefónnych číslach. Asistent vás môže kvôli autentifikácii požiadať o rodné číslo alebo zadnú stranu občianskeho preukazu, žiadne iné doklady mu nemusíte predkladať.

Pri sčítaní NIKTO NEPRÍDE K VÁM DOMOV bez toho, aby ste si návštevu vopred telefonicky dohodli. Ak sa s takýmto postupom stretnete, dôrazne odporúčame nevpušťať neznáme osoby do bytu a kontaktovať obec alebo políciu.

Text a snímka Jana Škutková

Do škôl a škôlok sme poslali 58 žiaričov proti covidu

Deti sa po vynútenej prestávke konečne opäť vrátili do škôl. O to dôležitejšie bolo zabezpečiť školské priestory tak, aby vyučovanie prebiehalo v bezpečných podmienkach. Aj preto mestská časť po znovuotvorení prezenčného vzdelávania poslala do škôl a škôlok respirátory pre učiteľov aj žiakov. V priebehu mája samospráva pre svoje základné a materské školy zabezpečila ďalšiu dôležitú zbraň proti covidu, a to 58 germicídnych žiaričov na dezinfekciu vzduchu. „Robíme všetko preto, aby sa deti aj učitelia cítili v škole čo najviac bezpečne a dištančné štúdium sa stalo len vynútenou skúsenosťou a spomienkou, ktorá sa, veríme, už nebude musieť opakovať,“ povedal starosta Nového Mesta Rudolf Kusý. Ako doplnil, žiariče pracujú ticho, nerušia, takže môžu pôsobiť aj počas vyučovania.

(bor)

Miestni poslanci sa predstavujú

Ing. Jakub Mrva

V duchu motta „*Ked' nechcú politici chrániť prírodu, musia ochranári vstúpiť do politiky*“ som vkročil do komunálnej politiky ako miestny aj mestský poslanec za Team Vallo.

Aj keď som vyštudovaný ekonóm, ako ochranár a aktivista roky bojujem za znižovanie ťažby dreva v lesoch v okolí Bratislavy a citlivejší prístup k prírode. Postupne sa nám podarilo presadiť výrazné zníženie ťažby dreva v mestských lesoch a od tohto roku aj v štátnych lesoch na území Bratislavy. Lesy aj vinohrady sú pre Bratislavu pokladom a musíme sa k nim tak aj správať.

Nielen na Kolibe či Kramároch je developerský tlak enormný a o každý kus zelene treba bojovať. Aktívne sa preto zapájam do výrubových či stavebných konaní s cieľom znížiť negatívne dopady nekonštruktívnej výstavby na dopravu, zeleň či parkovanie v Novom Meste.

Ako spoluautor Plánu Bratislava, volebného programu primátora Matúša Valla, sa teším každému cieľu, ktorý sa nám spoločne darí presadiť. Či už ide o čistejšiu a rýchlejšiu MHD, vytvorenie komunálneho podniku a údržbu ulíc vo vlastnej réžii, alebo komplexnej opravy ulíc. Veľmi sa teším taktiež postupnej revitalizácii verejných priestorov v Bratislave.

Ako otec dvoch detí zároveň vnímam potrebu zvyšovania bezpečnosti chodcov na chodníkoch a dobudovania bezpečnej siete cyklotrás. Chodníkom sa roky

nevenovala pozornosť, a tak sú plné dier či výtlkov. Aj preto som do rozpočtu presadil finančné zdroje na ich postupnú opravu. Verím, že to ocenia nielen rodičia s deťmi, ale aj naši seniori.

Mojím cieľom je zároveň viac zelene v Novom Meste. Robím všetko pre to, aby sa aj smutné sivé asfaltové plochy začali meniť na zelené, príjemné a plné kvetov či stromov. Aby aj na vyprahnuté Trnavské mýto pribudli stromy a vznikol tak kultivovaný čistý verejný priestor v okolí Novej tržnice.

Aj vďaka veľkej podpore Novomešťanov ma baví pracovať na tom, aby sme z Bratislavy mali pekné, bezpečné, zelené a sebavedomé hlavné mesto.

Kontakt: jakub_mrva@yahoo.com
www.facebook.com/JakubMrvaZaZelensiuBratislavu

Príspevky poslancov miestneho zastupiteľstva vyjadrujú osobné názory autorov. Redakcia do ich obsahu nezasahuje.

Na Kramároch vzniká nový park

V apríli začala mestská časť s výstavbou nového parku na Kramároch. Budúci park vznikne revitalizáciou voľného a v súčasnosti nevyužívaného priestranstva medzi ulicami Rozvodná a Vlárská na ploche približne 700 metrov štvorcových.

„Park vznikol participatívnym spôsobom za účasti miestnych obyvateľov a na základe iniciatívy miestnych obyvateľov,“ informoval starosta Rudolf Kusý s tým, že aj keď primárnym cieľom je vytvorenie parku, mestská časť sledovala aj iný zámer. „Tento pozemok vnímame ako miesto, kde je potenciálne riziko, že by tam niekedy mohla vzniknúť neželaná výstavba. Som presvedčený, že ak mestská časť do tohto pozemku investuje a vytvorí tam park, spravíme maximum pre to, aby si nikto v budúcnosti nedovolil ten park ľuďom zobrať.“

Súčasťou revitalizácie parku bude vytvorenie oddychovej zóny. V nej nájdu návštevníci okrem lavičiek aj malé detské ihrisko so strunovými hojdačkami. Osvetlenie budú zabezpečovať solárne svietidlá.

V rámci prípravy parku sa uskutočnilo aj dendrologické posúdenie stromov, ktoré sa na ploche nachádzajú. Zdravotný stav hodnotených stromov je podľa odborníkov vyhovujúci a väčšinou bude stačiť ošetriť dutiny a konáre stromov, prípadne orezať suché a poškodené konáre. Celkovo bude na území budúceho parku približne 60 stromov, pričom najväčšie zastúpenie budú mať javor poľný, jaseň štíhly a topol osikový. V rámci novej výsadby v parku pribudne sedem javorov červených a dva trvalkové záhony.

„Predpokladáme, že park by mohol byť hotový do troch mesiacov, predpokladané náklady sú 80 tisíc eur,“ dodal starosta Rudolf Kusý.

Marek Tettinger

Snímky Michal Haile a Jana Plevová

Čerstvý vzduch pomáha žiakom lepšie premýšľať

V jarných mesiacoch sa v škole na Kaľinčiakovej uskutočnila rekonštrukcia vykurovacieho systému. Jej cieľom je nielen podstatne úspornejšia prevádzka v zimnom období, ale celoročné zlepšenie hygienických podmienok v školskej budove.

Oprava starých vykurovacích rozvodov, podzemných vedení a trubiiek bola vzhľadom na ich vek už nevyhnutnosťou. Mestská časť sa však rozhodla urobiť niekoľko progresívnych zmien a pristúpiť k efektívnemu riešeniu. Po analýze priestorov navrhli pracovníci miestneho úradu v spolupráci s odborníkmi inštaláciu systému progresívneho tepelného manažmentu.

Ten šetrí teplo priamo na mieste spotreby a umožňuje presne regulovať jednotlivé miestnosti.

„Predstavte si budovu, v ktorej sa svetlo ovláda jediným vypínačom. Keď je zapnutý, svieti a mŕňa energiu všade, bez ohľadu na skutočnú potrebu svietenia. To je, samozrejme, veľmi neefektívne nielen pri svietení, ale aj pri kúrení. Inteligentný systém vykurovania umožňuje kúriť len vtedy, keď je to potrebné, a len tam, kde sa budú zdržiavať ľudia. Každý radiátor má hlavicu, ktorá ho individuálne riadi a komunikuje s centrálnou jednotkou. Má svoj riadiaci program a regulátor,

Vykurovací systém môže oprávnený pracovník školy ovládať na diaľku cez internet

ktorý plynule reguluje prívod tepla podľa potrieb vyučovacieho procesu. Vďaka inovatívnemu mechanizmu regulátora postačí vymeniť batérie už iba raz za päť vykurovacích sezón,“ vysvetľuje Ing. Zdeno Boška, špecialista na meranie a reguláciu systémov klimatizácie budov.

Pokračovanie na s. 6

Dokončenie zo s. 5

Nový systém má mnohé ďalšie výhody. Každá miestnosť má okrem teplotného senzora tiež senzor na meranie úrovne CO₂. Keď je vzduch vydychaný, automaticky sa zabezpečí jeho výmena. Rekuperačnú jednotku, ktorú už škola vlastnila, teraz inžinieri napojili na riadiaci systém a vytvorili podmienky na priebežné automatické vetranie. Do tretice zabezpečili meranie vlhkosti vzduchu, ktoré umožní automaticky zvýšiť teplotu prostredia počas vlhkých a chladných dní a vytvárať príjemnú pocitovú teplotu v závislosti od klimatických podmienok. Takto vytvorili školákovi skutočne kvalitné prostredie na štúdium. Dokonca aj v triedach, ktoré nie sú napojené na automatické vetranie, signalizuje senzor hygienickú úroveň CO₂, kedy je už potrebné vyvetrať.

Vo vybraných priestoroch plánuje firma osadiť ešte senzory na okná, aby sa zabránilo zbytočnému kúreniu, pokiaľ sú práve otvorené. „Je dôležité, aby sa užívatelia správali vo verejných budovách rovnako zodpovedne a šetrne, ako to robia doma. Vtedy sú úspory výrazné a investície sa rýchlo vrátia,“ dodáva Ing. Boška. „Vo verejnom sektore je dnes, žiaľ, oddelené plánovanie investičných prostriedkov a prevádzkových nákladov. Pomohli by flexibilnejšie pravidlá, ktoré by motivovali prevádzkovateľov budov správať sa podobne ako v súkromnej firme. Finančné prostriedky ušetrené na spotrebe energie by mohli využiť na investície do progresívnych technológií.“

„Podobné moderné systémy by sa časom mohli presadiť na všetkých novo-

mestských školách. Zredukovali by sa náklady, no predovšetkým by deti počas vyučovania dýchali lepší vzduch. Veď mladá generácia strávi v škole takmer tretinu dňa. Duševná práca si vyžaduje sústredenie a dobrý výkon, pričom na kvalitu ovzdušia sú deti citlivejšie ako dospelí,“ hovorí Ing. Daša Effenbergerová, vedúca investičného oddelenia miestneho úradu.

Pri nových budovách sa na to myslí už pri príprave projektov, no aj pri rekonštrukciách starších budov sa podobná investícia oplatí. Rekonštrukcia opatrení v ZŠ Kalinčiakova bola spolufinancovaná z dotácie Úradu vlády Slovenskej republiky, vďaka čomu mohla mestská časť zrealizovať náročnejšie a kvalitnejšie riešenie.

Text a snímka Jana Škutková

Ako ďalej s problémovou Tupého ulicou?

Tupého ulica bývala malá zastrčená ulička v spodnej časti Koliby. V minulosti slúžila pre pár rodinných domov. Odbočuje z Podkolibskej ulice a je vedená rovnobežne so železničnou traťou. Lokalita Pod Vtáčnikom sa však za posledné roky radikálne zmenila. Vzhľadom na jej atraktivitu – nachádza sa na kopci a zároveň blízko do centra – sa stala lukratívnou pre developerov a následne pre koncových zákazníkov, ktorí sa do tejto lokality hŕfnu sťahujú.

V okolí vyrástli projekty ako huby po daždi a každý predajca nehnuteľností deklaroval infraštruktúru aj občiansku vybavenosť v dosahu. Oboje však dnes značne pokrivkáva. Keďže som poslankyňou už dlhší čas a profesiou dopravná inžinierka, vzala som si v tomto volebnom období lokalitu do vlastnej gescie a v súčinnosti s úradom sa snažím situáciu riešiť.

Momentálne ide najmä o križovatku Sliačska – Račianska, kde bojujem za svetelnú signalizáciu a prehľadnejšiu organizáciu dopravy. Ďalším projektom je už spomínaná Tupého ulica, kde sa konečne niečo pohlo a my máme stavebné povolenie na rekonštrukciu cesty od Kyjevskej (mostík cez železničnú trať) až po železničné depo. Už tento rok by sme mohli realizovať rozšírenie tohto úseku na dva plnohodnotné jazdné pruhy, dvojmetrový chodník, dažďové zvody a, samozrejme, potrebné osvetlenie. Celá rekonštrukcia sa bude realizovať na základe zmluvy o spolupráci medzi mestskou časťou Bratislava-Nové Mesto a stavebníkmi BB Finance, Vinohradis Villas a Mivo Development. Uvedené subjekty majú v danej lokalite svoje developerské projekty, a preto vybudujú komunikáciu v uvedených parametroch na vlastné náklady. Zmluva hovorí aj o predĺžení Tupého ulice od Kyjevskej smerom k Sliačskej ulici, tam však momentálne blokujú vydanie stavebného povolenia železnice. Niet divu, že sa denne stretávam s otázkou, čo bude s úse-

kom od železničného depa po Podkolibskú. Ten je vnímaný ako veľmi nebezpečný, s častými nehodami a kolíziami nielen medzi vozidlami. Bohužiaľ, ohrození sú najmä chodci a cyklisti. Úprimne hovorím, že tento úsek mi nedá spávať, pretože akékoľvek riešenie naráža na neústupčivý postoj železníc alebo vlastníkov príľahlých pozemkov. V každom prípade sa nevzdávam a budem rada, ak mi budete adresovať vaše pripomienky alebo podnety na e-mailovú adresu katarina.augustinic@gmail.com. Verím, že takto spoločne zlepšíme kvalitu života v lokalite.

Text a snímka Katarína Augustinová
mestská poslankyňa za Bratislavu-Nové Mesto

Školská infraštruktúra v Novom Meste – fakty a čísla

Naša mestská časť je zriaďovateľom ôsmich základných a trinástich materských škôl. Počet detí v predškolskom a školskom veku stúpa a kapacity našich škôlok, žiaľ, dlhodobo nestačia pokryť celkový dopyt. Pomaly sa naplňa kapacita škôl a niektoré školy už avizujú ich nedostatok. Aké infraštruktúrne projekty sú rozpracované a aká je vízia školstva na najbližšie roky, to všetko sa pokúsime zhrnúť na základe faktov a čísiel.

Nespochybnujeme množstvo práce a investície do školskej infraštruktúry, ktorá sa vykonala za ostatné roky, kedy boli takmer všetky školské budovy zateplené a čiastočne zrekonštruované. Súčasné výzvy sa však budú týkať najmä nedostatočnej kapacity. Vzhľadom k tomu, že v našej mestskej časti pribúdajú obytné budovy a tým aj noví obyvatelia, rastie tlak na školy a škôlky. Zároveň sa mení situácia v oblasti vzdelávania.

Zavedla sa povinná predškolská dochádzka a s ňou súvisí nárast počtu predškolákov v škôlkach od budúceho školského roku. Budú stačiť kapacity? Dostanú sa do škôlok mladšie deti? Bude otvorených dosť prvých ročníkov? To sú legitímne otázky, ktoré si rodičia mladších detí určite kladú.

Pre lepšiu predstavu uvádzame prehľad o počtoch miest v našich materských a základných školách za posledné roky. Ako je zrejmé z tabuľky, napriek počiatočnému rastu za posledných päť rokov prišlo k úbytku až o 65 miest. Ubudli miesta v MŠ Letná (nariadenie RÚ VZ) a v MŠ Cádova (uvoľnenie tried pre potreby zvýšenia kapacity ZŠ).

Počet detí v MŠ v MČ Bratislava-Nové Mesto					
šk.rok	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21
MŠ spolu	1136	1155	1147	1120	1071
rozdiel	51	19	-8	-27	-49

Zdroj: Záverečné správy o činnosti škôl a školských zariadení

Hoci naša mestská časť umiestňuje do materských škôl takmer výlučne deti z Nového Mesta, každoročne nedokáže vyhovieť všetkým žiadostiam. Ročne ide zhruba o 250 zamietnutých žiadostí rodičov detí starších ako 3 roky. Prednostne sa do škôlok prijímajú predškoláci a až následne mladšie deti. Budúci školský rok rastie riziko neprijatia troj- a štvorročných detí pre povinné prijatie predškolákov, čo bude problémom nielen v našej mestskej časti.

Mestská časť má hotové dva projekty vybudovania nových materských škôl, a to MŠ Teplická a MŠ Vihorlatská. Ide však o projekty, ktoré sa stále nedarí úspešne zrealizovať. V prípade MŠ Teplická sa už dvakrát nepodarilo ukončiť verejné obstarávanie na zhotoviteľa a v prípade MŠ Vihorlatská v Mierovej kolónii nie je doriešená príjazdová cesta k budúcej škôlke. Najreálnejšie sa javí rekonštrukcia priestorov v ZŠ Riazanská, kde by mali vzniknúť dve triedy materskej školy pre 40 detí už od budúceho školského roka. Potenciálne rýchle riešenia na zvýšenie kapacity materských škôl by mali byť možné na ZŠ Kalinčiakova a ZŠ Sibírska, kde v rámci školských budov je

Budova školskej jedálne na ZŠ Cádova, kde je plánovaná rekonštrukcia a nadstavba

možné rekonštrukciou priestorov vytvoriť tiež niekoľko tried. Budovanie nových škôlok a ďalšie projekty sú síce plánované, no zdroje na ich vybudovanie v rozpočte chýbajú a bude treba žiadať financie z európskych fondov. Táto cesta je veľmi náročná na čas, a nie vždy sa skončí úspechom (viď príklad MŠ Teplická).

Čo sa týka základných škôl, tu sa situácia začína zhoršovať, keďže sa počty detí prelievajú zo škôlok do škôl. Doteraz bolo možné kapacity v školách zvyšovať prerobením odborných učební, prípadne kabinetov na triedy, avšak táto cesta ide skôr na úkor kvality a nie je možné robiť to do nekonečna. Tento školský rok máme podľa dostupných údajov na základných školách 80 tried na prvom stupni, na druhom stupni 64 tried. Rozdiel medzi prvým a druhým stupňom je 16 tried, ktoré budú na budúci rok chýbať. Určitý počet detí odíde na osemročné gymnáziá a niektoré triedy sa spoja, ale to stačiť nebude. Kritická situácia je na Kramároch a v Dimitrovke, kde počet budúcich prvákov pravdepodobne prevýši možnosti škôl. Plánuje sa preto nadstavba a oprava školskej jedálne v ZŠ Cádova, ktorou by sa vytvorilo šesť tried. Prístavbou na ZŠ Odborárska by malo vzniknúť takisto šesť tried a výdajňa školskej jedálne. Financovanie projektovej dokumentácie je v rozpočte, na realizáciu sa bude treba uchádzať o európske fondy.

Otázkami kapacít sa zaoberáme aj na pravidelných zasadnutiach komisie pre školstvo a vzdelávanie. Iniciovali sme vytvorenie koncepčného zámeru rozvoja v oblasti vzdelávania, ktorý v našej mestskej časti doteraz chýbal. Veríme, že prinesie do budúcnosti jasné ciele vrátane merateľných ukazovateľov v oblasti rozširovania tak potrebných kapacít škôl, škôlok, školských jedální a školských klubov detí, obsiahne záväzné termíny ich plnenia a tiež finančného krytia. Situáciu budeme priebežne sledovať a aj naďalej Vás informovať o riešeníach.

*Silvia Švecová, Darina Timková
Snímka Juraj Petrovič*

Mestské včely bzučia už aj na streche Fresh Marketu

„Ak vyhynú včely, ľuďom ostávajú štyri roky života. Žiadne včely, žiadne opelenie, žiadne rastliny, žiadne zvieratá, žiadny človek viac.“ Aj tento citát Alberta Einsteina v posledných rokoch často zaznieva v súvislosti s prístupom ľudstva k životnému prostrediu. Dôležitosť včiel a ich úžitok pre celú planétu je dnes už všeobecne známy. Včela medonosná je jedinečným opelovačom kvôli svojej prirodzenej výnimočnej schopnosti zbierať nektár z rovnakého druhu kvetov. Bez činnosti včiel by kvety rastlín neboli dostatočne opelené a neposkytli by nám tak bohatú úrodu.

Aj preto sme sa minulý rok rozhodli spoločne s Liborom Gašperikom, ktorý pôsobí aj ako predseda Novomestského okrásľovacieho spolku, v spolupráci s včelou farmou v Dolných Orešanoch pod vedením skúseného včelára Dušana Geschwandtnera spustiť v Novom Meste ekologický projekt chovu včiel. Inšpirovali sme sa mnohými európskymi metropolami, ktoré už roky podporujú chov včiel na strechách verejných inštitúcií či súkromných spoločností. Na streche tržnice na Trnavskom mýte si takto našlo v štyroch úloch svoj nový domov viac ako 200 000 včiel.

Projekt sa stretol s veľkým záujmom Novomešťanov všetkých vekových kategórií. Novomestské včielky si „adoptovali“ žiaci zo Základnej školy na Jeséniovej ulici, ktorí im dokonca skrášlili ich príbytky krásnymi maľbami. O včielky sme sa pravidelne starali, prikrmovali, zazimovali ich,

kontrolovali a pripravili na tohtoročnú jar a leto. Zároveň sme sa pustili do prípravných prác na rozšírenie nášho projektu.

Ústretový prístup sme našli u vedenia farmárskej tržnice Freshmarket, ktorá sa nachádza v našej mestskej časti na Rožňavskej ulici. Aj s novou posilou v osobe nášho poslaneckého kolegu Braňa Filipoviča, ktorý sa rozhodol pridať pomocnú ruku k nášmu úsiliu, sme pripravili a osadili na streche Freshmarketu nové úle, ktoré už čakajú na svojich prvých obyvateľov.

Včelstvom rozumieme spoločenstvo zahŕňajúce jednu včeliu matku, nazývanú aj kráľovnou, ktorú podporuje ako aj chráni v lete asi 40 000 až 70 000 robotníc. Takéto včelstvá budú na streche Freshmarketu štyri, teda približne 200 000 malých bzučiacich pomocníkov príde ochraňovať naše životné prostredie.

S ponukou spolupráce sme oslovili Základnú školu na Českej ulici a s pani riaditeľkou Kopáskovou sme sa dohodli, že včielky si zoberú pod patronát práve žiaci jej základnej školy. Ak vás bude zaujímať aktuálny stav projektu a budete chcieť získať viac informácií zo života novomestských včiel, sledujte na sociálnej sieti Facebook našu stránku Bratislavské včely alebo Fresh Market - bees. Nájdete na nej množstvo aktuálnych a zaujímavých informácií zo života včiel a možno sa aj vy rozhodnete stať sa amatérskymi včelármi. Naša príroda by sa istotne iba potešila.

Spracovali Tomáš Korček

a Libor Gašperík,

Novomestský okrásľovací spolok

Pochút'ky, ktoré zohrejú aj pri srdci

Začiatkom mája pribudol pri vstupe na Kuchajdu zo strany obchodného centra VIVO! nevelký stánok, ktorý rozšíril ponuku občerstvenia. Od ostatných prevádzok sa líši nielen nezvyčajným názvom Majolika-R, ale najmä tým, že dáva prácu ľuďom s rôznym stupňom znevýhodnenia.

Viac mi povedala manažérka firmy Renáta Hermysová: „Naša firma funguje ako chránená dielňa a zamestnáva

ľuď s hendikepom už 19 rokov. V roku 2021 sme získali štatút registrovaného sociálneho podniku, vďaka čomu môžu naši pracovníci pôsobiť aj mimo chráneného pracoviska. V areáli prírodného kúpaliska chceme priniesť návštevníkom predovšetkým originálne pochút'ky, ako sú belgické waffle či výborné „corn-dogy“, teda párky zapečené v kukuričnom cestíčku.

Popri tom však ponúkame Novomeš-

tanom krásne a tradičné keramické výrobky, na ktoré sme právom hrdí. Hlavnou náplňou našej firmy je totiž výroba slovenskej ľudovej majoliky. Asi vás neprekvapí, že som pôvodným povoláním umelecká keramikárka, a čo viem, učím aj mojich zdravotne postihnutých kolegov. Dáva im to čiastočný zdroj príjmu, no najmä možnosť zapojiť sa do normálneho života.“

Existuje viacero dôvodov, prečo sa spoločnosť snaží rozširovať oblasti svojho pôsobenia. Pomerne úspešný predaj keramiky na príležitostných trhoch sa počas obmedzení spôsobených koronou prudko prepadol. „Rozhodli sme sa neplakať a vymyslieť niečo, aby sme dokázali prečkať najťažšie obdobie a zachovať pracovné miesta. Vybrali sme sa cestou malých gastroprevádzok

a tiež textilnej výroby. Dôležitá je však aj potreba obmeny práce, keďže výroba keramiky môže byť pre ľudí príliš monotónna. Tí, ktorým to zdravotný stav dovoľuje, majú možnosť rotovať a priučiť sa rozličným zručnostiam. Samozrejme, pomáhajú im pritom asistenti, ale aj zdraví zamestnanci, ktorým nechýba pochopenie pre zmysel tejto práce,“ vysvetľuje Renáta Hermysová.

Keď sa nabudúce vyberiete na víkendovú prechádzku okolo Kuchajdy, nechajte sa zlákať príjemnou vôňou. Všetky dobroty sa tu pripravujú s maximálnou starostlivosťou a láskou. A ak si z ponuky vyberiete maľovaný hrnček či tanierik, potešíte rovnako seba i jeho tvorcu.

Jana Škutková, snímky autorka
a archív Majolika-R

Ako zachovať ľudové tradície pre najmladšiu generáciu

Materská škola na Legerského ulici patrí k nemnohým v Bratislave, ktoré po dlhé roky organizujú stavenie mája, zaiste jeden z najkrajších starých jarných zvykov. „Väčšina detí žijúcich vo väčších mestách nemá možnosť osobne zažiť priebeh tejto ľudovej tradície. Naším cieľom je priblížiť im atmosféru a čaro dávnej obýčaje, hoci má v prostredí materskej školy skôr symbolický charakter,“ hovorí Mgr. Katarína Kleinová, zástupkyňa pre materskú školu.

Každý rok sa pedagogickí pracovníci snažia obohatiť podujatie o niečo nové a pútavé, aby vzbudili záujem detí a pripravili im pekný zážitok. Aby umocnili slávnostný pocit z výnimočného dňa, rozhodli sa od skorého rána vítať deti na

školskom dvore ľudovými piesňami. Ako nám napísali, rozveselili tým nielen deti a rodičov, ale všetkých okoloidúcich.

„Som vďačná rodičom, ktorí prispeli k vytvoreniu tej pravej atmosféry a deťom pridali v tento deň k oblečeniu aspoň jeden ľudový prvok. Či už v podobe stuhy, klobúka, sukne, alebo košele s ľudovým motívom. O to viac bolo pre mňa milým prekvapením, keď ráno prichádzali niektoré deti s originálnymi krojmi zdedenými ešte po svojich starých rodičoch,“ približuje Mgr. Kleinová a dodáva, že samotné stavenie mája sa realizovalo za sprísnených hygienických podmienok. Veď aj keď sa opatrenia do značnej miery uvoľnili, opatrnosť je na mieste. Celý program sa uskutočnil v záhrade mater-

skej školy, všetci dospelí mali rúška, ktoré si zložili len na moment pri fotení. Aby sa všetky deti nesústredili na jednej ploche, rozhodli sa tento rok postaviť až dva máje, čo budovu škôlky ešte viac skrášlilo. „Stavenie mája sa nezaobíde bez typickej ľudovej hudby, ktorú reprodukovaná hudba nemôže nahradiť. Spoločný spev pri zdobení mája nám spríjemňovali dvaja vynikajúci muzikanti. Na akordeóne hral známy dirigent Peter Niňaj, ktorý pôsobil v Lúcnici aj v SLUK-u. Hrou na husliach ho doplnil Peter Kuštár, ďalší výnimočný reprezentant slovenskej kultúry na folklórnych festivaloch,“ pochválila vzácnych hostí pani zástupkyňa.

Po postavení májov sa deti presunuli na stuhami vyzdobený školský dvor, kde sa ešte chvíľu veselili na ľudovej tancovačke. Už teraz sa vraj tešia na budúcoročné stavenie mája, ktoré sa snáď už uskutoční bez obmedzení.

Jana Škutková, snímky Jana Plevová

Škola online

Anketa o skúsenostiach rodičov a žiakov po roku pandémie

Prešiel viac ako rok od chvíle, keď pandémie prevrátila všetko naruby. Z jedného dňa na druhý sme boli postavení pred mnohé výzvy nielen v pracovnom, ale aj v osobnom živote. Zatvorili sa brány škôl a po prvotnom šoku prešli žiaci aj učitelia do online priestoru. Životný rytmus sa zmenil a rodiny trávili spolu oveľa viac času. Dávny sen mnohých školákov o dlhých prázdninách sa stal skutočnosťou. Vyprázdnil sa škôlky aj ihriská. Neboli to však prázdniny, pretože triedou sa stala detská izba a spolužiakom či učiteľom blikajúca obrazovka počítača.

Ráno nebolo treba vstávať a náhlit sa na vyučovanie ani do škôlky, stačilo vyskočiť z postele a stlačiť tlačidlo. Doterajší tradičný spôsob vzdelávania sa zmenil na nepoznanie, čas ukáže, či k lepšiemu alebo horšiemu. Po roku sme sa opýtali rodičov, žiakov, ale aj škôlkarov, ako s odstupom času hodnotia tieto zmeny. Brány škôl aj škôlok sa síce otvorili, no rovnaká situácia sa môže kedykoľvek zopakovať.

Zmenilo sa niečo pre vás ako rodičov, či už pozitívne alebo negatívne, na spôsobe vyučovania za posledný rok, keď sú školy viac zatvorené ako otvorené?

Zuzana: Čakala som viac zmien k lepšiemu a väčšiu prípravu či väčšie nasadenie. Žiaľ, u nás to tak nebolo. Ale aby som len nekrivdila škole a učiteľom, bolo to určite lepšie ako minulo-ročná improvizácia.

Rado: Deti sa naučili lepšie robiť s platformou MsTeams, budú sa vedieť v budúcnosti online vzdelávať. Na deti však pôsobí vzdelávanie z domu neskutočne depresívne, potrebujú svojich spolužiakov, zážitky a kolektív.

Katarína: Zmenilo sa veľa, učitelia boli „v klude“, išlo sa podľa rozvrhu, skúšali, zadávali projekty. Výhodou je, že deti sa neučia toľko spamäti, čo je asi spôsobené aj tým, že keď deti nemajú zapnuté kamery (väčšina učiteľov to nevyžaduje), tak majú deti k dispozícii všetko učivo v knihách aj zošitoch. Učiteľia s tým zrejme nesúhlasia, ja to však nazývam, že sa dieťa učí pracovať s textom.

Ján: Každá minca má dve strany, pri online vyučovaní vnímam, že deti rozširujú svoje technické schopnosti, ale zároveň sa im znižuje ich sociálny kontakt, ktorý dosť vplyva na ich psychiku a zdravie. Veľmi nepríjemným faktorom je aj ľahko vznikajúca digitálna šikana. Ja fascinujem, ako dieťa, ktoré roky túži po mobile a počítači, zrazu odmieta tento digitálny svet a chce práve tie stretnutia s kamarátmi a spolužiakmi vonku.

Martin: Zmenilo sa asi len to, že moje deti majú lepšie známky.

Čo pre vás „škola doma“ po roku skúseností znamená? Podarilo sa vám zladit' každodenný režim?

Soňa: Režim sme si nastavili a funguje, najdôležitejšie pre nás bolo, aby sa deti vrátili do škôl.

Zuzana: Ja som v tejto pandemickej situácii „školu doma“ privítala a dobrovoľne som ju ťahala až do posledných dní pred veľkonočnými prázdninami. Každodenný režim sa u nás „utriasol“ a fungoval. Musím však podotknúť, že ja nepracujem v čase, keď sa deti učia, takže u nás s tým nebol problém.

Rado: Každodenný režim sme si museli zladit', ale je to veľmi náročné. Deťom je potrebné vysvetľovať učivo zo strany rodičov.

Katarína: Už sme si zvykli, celá rodina v počte 5 ks doma, každý má svoje povinnosti, poobede idú deti von. Veľké pozitívum je, že deti sú každý deň spolu vonku aj s kamarátmi, hrajú sa a behajú, to nám predtým dosť chýbalo, keďže mal každý svoj krúžok alebo tréning a deti sa samy vonku vôbec nestretávali.

Martina: Zvykli sme si, vstávali sme neskôr a nemuseli sme sa nikam ponáhľať. Najťažšie to bolo pre najmladšiu škôlkarku, tej chýbal dennodenný kontakt s kamarátmi a nechápala, prečo sa s ňou počas dňa nikto nemá čas hrať. Staršie deti mali online školu, rodičia pracovné povinnosti v rámci home officu a ona bola „ponechaná“ sama na seba.

Je niečo, čo by ste z pohľadu rodiča zmenili? Máme niečo učiteľom odkázať?

Soňa: Po návrate do školy prosím učiteľov, aby brali ohľad na to, že deti boli skoro polrok bez prerušenia doma, a nevyvíjali veľký tlak, nesnažili sa za každú cenu dať veľa písomiek a úloh, aby všetko rýchlo dobehli. Dôležité je pracovať s kolektívom, opäť deti začleniť, to by mala byť prioritou. Vytvoriť v deťoch pocit, že škola je príjemné miesto, je podľa mňa najdôležitejšie.

Zuzana: Zmenila by som prístup učiteľov k deťom, ktoré z nejakých dôvodov ostanú doma a nebudú sa zúčastňovať prezenčného vyučovania. Ocenila by som zadávanie učiva či úloh tak, aby sa aj deti doma mohli učiť v rovnakom čase ako ich spolužiaci v škole. Žiaľ, my sme boli nútení vždy čakať, aby sme vraj

nepredbiehali spolužiakov. Preto sme robili doma často iné veci, aby sme nevypadli z tempa.

Rado: Ak budú dávať učiteľia písomky, aby dávali napríklad 5 príkladov pri matematike. Ak im dajú len 2 príklady, tak na hodnotení má dieťa šancu dostať známku len 1, 3 alebo 5 a nič medzitým, deti sú z toho veľmi demotivované.

Katarína: Malo by sa konečne prestať drilovať a učiť naspať. V dejepise predsa netreba ovládať kto, kedy, kde vládol alebo v geografii nemusíme na slepej mape menovať a ukazovať všetky rieky a pohoria Afriky. Úžasné je vyplňanie pracovných listov ku geografii, kedy si deti musia dohľadať informácie v knihách či na internete, vtedy sa aj viac naučia. Rovnako si oveľa lepšie zapamätajú dejepis, keď spracovávajú projekt.

Ján: Dôležitá je príprava a zlepšenie svojich technických zručností. Deti sú niekedy zručnejšie ako učitelia, aj od nich sa môžu učiť.

Deti sme sa opýtali tiež na ich názory. V porovnaní s minuloročným zisťovaním detom škola chýbala, hoci ani nie tak kvôli samotnému učeniu. Chýbali im najmä sociálne vzťahy a kamaráti.

Už viac ako rok škola funguje netradične, niekedy prezenčne, inokedy online. Čo ti vyhovuje viac a prečo?

Peťo: Ja som spokojný s vyučovaním z domu. Nevyhovujú mi písomky online, najmä keď ide o čas, vtedy je to stresujúce.

Artur: Viac mi vyhovuje učiť sa doma. Hlavne preto, že nemusím skoro vstávať.

Matúš: Viac mi vyhovuje vyučovanie doma, mám „klud“ a nemám stres.

Miška: Mne sa páči aj jedno aj druhé. V škole mám kamošov a môžeme sa baviť cez prestávky.

Daniel: Ja mám radšej vyučovanie doma.

Danka: Viac mi vyhovuje, keď som v škole, tam sa lepšie sústredím.

Lenka: Vyhovuje mi viac sedieť v lavici a vidieť spolužiakov a pani učiteľku. Pri online vyučovaní to je také iné, niekedy sa spolužiaci prekrikujú a ja nemôžem odpovedať. V triede sa taká situácia nestáva.

Čo by si z terajšieho vyučovania chcel/-a zaviesť aj do vyučovania, keď sa tvoja škola znovu otvorí? A naopak, čo určite nechceš?

Artur: Aby sa škola začínala o 10-tej a končila o 14-tej.

Matúš: Aby sme mohli písať písomky s knihami a poznámkami.

Miška: Aby sme cez telesnú výchovu nehrali len hry, ale aj liezli na lano, tyč, skákali cez kozu.

Daniel: Ja by som najradšej zrušil slovenčinu a zaviedol dlhé prestávky.

Danka a Janka: Online testy sú fajn, lebo sa rovno dozviem výsledky. Mohli by nám aj bežne posilať poznámky, nebudeme musieť písať na hodine a zostane viac času na vysvetľovanie.

Matej: Zrušil by som úlohy z jedného dňa na druhý, niekedy je toho naozaj veľa. A určite nechcem písomky na čas, nie vždy je dosť času porozmýšľať nad otázkou a potom robím zbytočné chyby, alebo nestihnem napísať všetko, čo viem.

Keby si mohol/mohla rozhodnúť, či školu otvoriť alebo zatvoriť, ako by si rozhodol/rozhodla?

Emka: Nechcem online vyučovanie. Chcem mať normálnu školu, chýbali by mi spolužiačky, spolužiaci a kolektív.

Matúš: Určite neotvoríť.

Miška: Mne sa páči v škole aj doma, neviem.

Daniel: Neotvárať, online je to fajn.

Stela: Určite školu otvoriť, veľmi mi chýbajú kamaráti, keď sme online.

Matej: Doma je to celkom fajn, ale už ma nebaví stále len pozeráť do počítača, niekedy to už ani poriadne nevnímam a neviem sa sústrediť. Asi by som tú školu radšej nechal otvorenú.

Ela: Otvoriť a nechať otvorenú. Keď je zatvorená, je mi smutno, že nemôžem byť s kamarátkami, chýbajú mi.

Danka a Janka: Jednoznačne otvoriť, v online forme chýba kolektív.

Lenka: Ja by som chcela určite otvoriť školu.

Odpovede, či otvoriť alebo neotvoriť, neboli jednoznačné. V každom prípade sa deti evidentne online svetu prispôbili, ale chýbali im kamaráti. Epidemiologická situácia sa zlepšila a žiaci sa do škôl vrátili. Ostáva nám veriť, že skúsenosti z digitálneho vyučovania sa pretavia do zmien, ktoré budú pozitívne pre všetkých.

Silvia Švecová, Peter Weiss
Snímky Silvia Švecová

Deti si osvojujú ekologické myslenie

Voda je čoraz vzácnejšia. Aj preto sa v škole na Sibírskej rozhodli rozmiestniť na školskom dvore zberné nádoby na dažďovú vodu a solárne automatické zavlažovače. Zabezpečiť si ich môžu vďaka grantu, ktorý získali v rámci projektu magistrátu Deti pre Bratislavu. Už od jarých mesiacov vysádzajú žiaci rastlinky a obnovujú záhradu, ktorá bude neskôr zalievaná zachytenou vodou. „Deti dokážu zadefinovať, čo by pomohlo zlepšiť ich okolie a pri-nášať nové myšlienky. Sme radi, že svojím nápadom zaujali porotu a naša škola prispeje k ochra-

ne životného prostredia,“ povedala riaditeľka školy Milena Partelová.

(jś), snímka Milena Partelová

Bohatšia školská knižnica

Základná škola na Odborárskej ulici sa zapojila sa do projektov ministerstva školstva „Čítame radi“ a „Spolu múdrejší“. Ich cieľom bolo finančne podporiť školy, aby vytvorili kvalitné a dostupné podmienky na doučovanie žiakov v popoludňajších hodinách. Tunajší pedagógovia sa rozhodli rozšíriť fond školskej knižnice o množstvo nových publikácií a pripravili žiakom zaujímavé aktivity podporujúce čitateľskú gramotnosť. Deti si rozširujú vedomosti z matematiky, vlastivedy, dejepisu či slovenského a anglického jazyka. Precvičenie jazykových zručností pomôže najmä štvrtákovi, ktorí sa pripravujú na testovanie z anglického jazyka overovaním vyučovacej metódy Jolly Phonics a žiakom tretieho ročníka, ktorých čakajú Cambridge skúšky na získanie medzinárodného certifikátu. Ale škola nie je len o učení.

S veľkou chuťou a radosťou pripravili malí výtvarníci darčeky k sviatku svojich mamičiek. Krásne vyzdobené chňapky si v kuchyniach iste nájdu čestné miesto a budú mamám dlho pripomínať, že synček alebo dcérka sú ich „veľké poklady“.

Lubica Daneková, ZŠ s MŠ Odborárska
Snímka Martina Mičová

V tržnici na Trnavskom mýte nájdete viac, než by ste čakali

Kam chodia maškrtiť labužníci

Ryby, lahôdky, šaláty – za týmto názvom sa skrýva dnes už ikonická predajňa v tržnici na Trnavskom mýte. Je to malý rodinný podnik, ktorý pani Silvia s manželom vedú už 32 rokov. A dlhé rady zákazníkov svedčia o tom, že to robia naozaj dobre. Aj kvôli tejto predajni, ktorú nájdete na prvom poschodí, navštevuje tržnicu množstvo ľudí. Niekedy treba trochu trpezlivosti, pretože si kvôli dlhšiemu radu musíte počkať na svoju obľúbenú tresku, lahôdkový šalát alebo vyprážanú rybu so zemiakovým šalátom. Ale rozhodne sa počkať oplatí. Okrem vône vyhľadávaných pochúťok tu zacítite aj silný závan nostalgie.

Mnohí si iste spomínate na predajne Ryba, kde vám zabalili tresku, šalát alebo vyprážanú rybu do kúska obyčajného papiera. Boli to akési fastfoody dôb minulých. Ak by Slováci mali vybrať ešte jedno „národné“ jedlo okrem halušiek, určite by sa na vysokých priečkach objavila práve treska. Bola akýmsi kompromisom medzi v tom čase drahšími rybami a cenovo dostupným rybacím výrobkom. Kuchár Július Boško, ktorý v roku 1954 namiešal prvú tresku, urči-

te netušil, že stvoril legendu. Aj v lahôdkach v tržnici na Trnavskom mýte dnes často počuť vetu: „Desať deka tresky a dva rožky“. Mimoriadne žiadaná kombinácia nielen v minulosti, ale aj dnes.

Treska sa dá jesť na veľa spôsobov. Niektorí ju milujú s rožkom, iní si ju dajú s vyprážanou rybou. Jedna dlhoročná zákazníčka si pravidelne vypýta najväčší krajec chleba, aký v predajni majú, a natrie si naň tresku. Ale nie je to len o treske. Nájdete tu výber šalátov a čerstvo vyprážané ryby – filé z tresky, obľúbené sú aj morské štučky či tilapia. Tajomstvo úspechu pani Silvie a jej manžela tkvie v kvalite výrobkov. Väčšinu šalátov si totiž vyrábajú sami, „aby presne vedeli, čo dávajú zákazníkom“.

Množstvo ľudí sem chodí dlhé roky, môžeme už hovoriť o generáciách zákazníkov. Pôvodne sem chodili so svojimi starými rodičmi alebo rodičmi. Potom začali brať svoje deti. A dnes nezriedka vidíte starších ľudí, ktorí na šalát zoberú svoje vnúčatá. Pani Silvia má aj zákazníkov žijúcich v zahraničí a ich povinnou zastávkou na Slovensku sú práve jej lahôdky.

Výhodou je, že si tu môžete vyskladať jedlo podľa svojich predstáv. Ako sa vraví, koľko ľudí, toľko chutí, netreba sa báť ani experimentovať! Niektorí nedajú dopustiť na kombináciu rybacieho a parížskeho šalátu, iní zas zvolia vajčkový s ostrým rybacím. Partie kolegov si zvyknú zobrať na raňajky alebo obed pokojne aj kilo tresky alebo šalátu. K tomu zo dvadsať rožkov a bez problémov sa naje celý kolektív. Jeden zákazník sa raz tak tešil domov na kúpený šalát, až si v predajni zabudol svojho malého psíka. Ten, samozrejme, chápavo a trpezlivo počkal, kým sa pán po chvíli po neho vrátil.

Ak máte zahraničnú návštevu, určite ju sem zoberte. Niektoré veci sú unikátne a nenájdete ich v žiadnej inej krajine sveta. Lahôdky na prvom poschodí našej tržnice k takým rozhodne patria!

Peter Weiss, Libor Gašpierik
Snímka Libor Gašpierik

Ryby na Kuchajde nie sú ohrozené

Viacerí Novomešťania si všimli, že na brehoch jazera Kuchajda sa vyskytujú uhynuté ryby, a pýtali sa na možný súvis s penou, ktorá sa v týchto mesiacoch vyskytuje na hladine. O odpoveď požiadal EKO – podnik Mestskú organizáciu Slovenského zväzu rybárov Bratislava IV (ďalej SZR), ktorá tento rybný revír spravuje. Z odpovede vyberáme:

„Úhyn rýb je v primeranom množstve normálny jav. Deje sa stále, aj keď je najviac pozorovateľný v jarnom období. Voda sa otepluje a prirodzeným procesom vynesie uhynutú rybu na hladinu. Vietor ju potom odplaví k náveternej časti jazera. Pena na okrajoch štrkoviska sa vyskytuje zvyčajne po veterných dňoch. Priamy súvis s rybami nemá. Podobná pena sa v takomto počasí tvorí aj na iných štrkoviskách.“

V sobotu 17. apríla zorganizovali rybári brigádu, počas ktorej z brehu štrkoviska zozbierali päť kaprov. Po celom obvode štrkoviska (hlavné vstupné body) umiestnili nové tabule popisujúce rybársky revír. Nakoľko aktuálna situácia úhynu rýb

nie je výnimočná, neplánujú žiadne špeciálne opatrenie. Členovia organizácie však brehy Kuchajdy priebežne monitorujú.

Pena sa na mnohých štrkoviskách a jazeroch objavuje takmer vždy na jar, nevynímajúc ani Kuchajdu. Ide o fyzikálny jav na povrchu vody, príčinou ktorého je vysoké povrchové napätie na rozhraní vody a vzduchu. Veľkosť povrchového napätia závisí od teploty vody, vzduchu a od

obsahu rozpustených látok. „Keďže povrchová voda nevykazovala v žiadnom roku, kedy bola pena po okrajoch jazera, zhoršený stav (až na sinice či riasy, ktoré majú biologický pôvod a boli v limite, dokonca na kúpanie), sme presvedčení, že stav vody je momentálne v poriadku. Jeho stav budeme naďalej sledovať,“ dodávajú pracovníci SZR. (eko VPS)

Koniec zvláštnych služieb v bufete na Kramároch

Približne pred rokom pribudol pri zastávke autobusu neďaleko nemocnice na Kramároch bufet s rýchlym občerstvením. Povoľenie na jeho umiestnenie získal majiteľ formou ohlášky, to však už neplatí pre nevzhľadné prístavby, ktoré sa tu objavili „načierno“. Stavebný úrad už začiatkom roka vyzval stavebníka na odstránenie všetkého nepovoleného. Krátko pred uplynutím stanoveného termínu odhalila reportáž, že okrem jedla si tu zákazníci mohli objednať aj erotické služby, dokonca počas pandémie!

Šokujúce zábery a „vynaliezavosť“ podnikateľa prekvapili mnohých. Skutočný stav sa priamo na mieste rozhodol preveriť aj starosta Rudolf Kusý. „S majiteľom bufetu sme nenašli spoločnú reč. Preto som sa stretol s majiteľom pozemku, ktorý priestor prenajíma,“ informoval o krokoch, ktoré podnikol pri hľadaní riešenia. Dohodli sa, že vlastník pozemku ukončí s majiteľom bufetu nájomnú zmluvu, odkúpi ho a rozoberie.

To sa aj stalo. Nevzhľadné prístavby zmizli a pri zastávke autobusu je stánok s kebabom a so zmrzlinou. „Majiteľ pozemku zároveň prisľúbil, že priestor upraví. Žijeme tu spolu a všetci chceme čisté a bezpečné prostredie,“ uzavrel starosta. (red), snímka Jana Plevová

Zberný dvor Rača slúži v lete aj Novomešťanom

Zberný dvor na ulici Pri Šajbách 1 bude otvorený **od 15. apríla do 30. novembra 2021**. Pri vstupe a počas pobytu v ňom je potrebné dodržiavať aktuálne platné hygienické opatrenia.

Zberný dvor je otvorený tri dni v týždni; **v utorok a vo štvrtok od 11. do 18. hod. a v sobotu od 8. do 15. hod.** s výnimkou štátnych sviatkov. Je určený pre fyzické osoby – nepodnikateľov a môžu ho využívať obyvatelia mestských častí Rača, Nové Mesto a Vajnory.

Podmienkou vstupu je preukázanie trvalého alebo prechodného pobytu v uvedených mestských častiach, prípadne preukázanie vlastníctva alebo nájmu záhrady v nich, a vyplnenie predpísaného formulára. Vstup je možný len s vozidlom do 3,5 tony a s príviesnym vo-

zikom max. do objemu 1 m³ a za dodržiavania pokynov obsluhy.

Ročne môže obyvateľ bezplatne odovzdať objemný odpad v maximálnom objeme 150 kg na osobu, maximálne tri vrecia bioodpadu zo záhrad a zelene za týždeň a roztriedený odpad ako papier, lepenka, sklo a plasty. Odovzdanie drobného stavebného odpadu je spoplatnené na základe VZN 14/2016 poplatkom 0,078 Eur/kg, ktorý sa uhrádza hlavnému mestu SR Bratislave.

Spoločnosť OLO a. s. prevádzkuje aj zberný dvor na Starej Ivánskej ceste 2, na ktorom je možné uložiť najviac druhov odpadov v hlavnom meste. Všetky odpady sú pravidelne odváňané na ďalšie zhodnotenie alebo ekologické zneškodnenie. (ts olo)

SPEJEME K ZLOMU, odhaduje urbanistka Milota Sidorová

O knihe s nezvyčajným názvom *Nepredať! Zveľadiť!* som vedela to podstatné už vopred. Veď i v Hlase sme ju spomínali. Presnejšie, že ju iniciovala Nadácia Cvernovka v spolupráci s Trnavským samosprávnym krajom, že je zostavená z príspevkov rôznorodých autorov, ktorí majú za sebou prvé skúsenosti s revitalizáciou nevyužívaných budov a areálov a chcú ich odovzdať ako štafetu ďalším. Chýbala mi len predstava o rozsahu celej tejto problematiky. Ukázalo sa to už po niekoľkých stránkach, keď som zažila šok nad mapkou nevyužívaného verejného majetku – budov i pozemkov – na území Bratislavy. A to v nej boli zaznamenané len areály väčšie než pol hektára! Keď som si predstavila, že podobne to vyzerá v každom našom väčšom meste, v tej chvíli mi bolo jasné, že nám tu ležia ladam obrovské hodnoty. Zakliate bohatstvo, ktoré má len tú chybu, že najprv potrebuje odkliať. Čo znamená získať súhlas majiteľa (zväčša príslušnej samosprávy), prísľub jeho spolupráce a potom dať dovedna kolektív zaniatených ľudí, pripravených vydať sa po nevychodených chodníkoch. S ich pomocou navrhnuť pre každú takú budovu či pozemok novú budúcnosť, zohnať viaceré zdroje financií a pustiť sa do spoločného diela... Knihu zostavila jedna z autoriek, urbanistka Milota Sidorová. Položili sme jej niekoľko otázok.

Vďaka vášmu zameraniu na mestské plánovanie, pani Sidorová, ste si zrejme už dávnejšie uvedomovali mimoriadnu závažnosť tejto problematiky. Okrem iného to dokladá aj celoslovenský dotazníkový prieskum, ktorý

ste spravili so Zuzanou Žurkinovou. Ten poskytuje vzácny prehľad o stave a bariérach zhodnocovania nevyužívaného majetku samospráv. Čo bolo hlavným impulzom tohto prieskumu?

Ak pripravujete publikáciu o téme, ktorá u nás nie je komplexne spracovaná, musíte začať prehľadom literatúry. Ja sa nevenujem obnove budov ani súvisiacim témam, ale editovala som predtým už niekoľko kníh, tak mi bolo jasné, že aj táto kniha musí vyjsť zo súčasného stavu u nás. V zahraničí je informácií alebo literatúry na túto tému veľa, u nás doteraz chýbala. Preto bol potrebný prieskum. Jeho úlohou bolo zmapovať súčasný stav na Slovensku. Aby sme vyvrátili predstavy, že to sú len

marginálne záležitosti problematiky, ktorá na Slovensku nemá nijakú históriu.

Dá sa presnejšie určiť, odkedy ju možno datovať?

Prvé prototypy takých procesov obnovy, o aké nám ide, sa objavili už po roku 2000. Zistili sme si o nich podrobnosti – je to 24 projektov – a pridali sme výsledky novšieho ministerského prieskumu slovenských miest, z ktorého vyplynulo, ako naše samosprávy zvyčajne pristupujú k svojmu nevyužívanému majetku. Snažili sme sa teda vytvoriť celkový obraz. Kniha má byť manuálom pre prípadných občianskych, komunitných developerov, čo je kategória, ktorá sa u nás presadzuje postupne. Snažili sme sa ju písať aj tak, aby bola zaujímavá a osvetová i pre širšiu verejnosť.

Prečo sme vlastne tento problém toľké roky neriešili? Čo nám v tom

Ing. Milota Sidorová, PhD., vedúca Kancelárie participatívneho plánovania v Metropolitnom inštitúte Bratislava, <http://milotasidorova.com/>

bránilo? Veď to, čo nazývame verejný záujem alebo verejnoprospešný účel, existovalo u nás aj predtým, či nie?

Pretože keď prišla demokracia, nová generácia politikov nastupujúca po revolúcii na to nebola pripravená – ani mentálne. Termín isteže existoval, ale žitá prax bola od neho ďaleko – stačí si spomenúť na privatizáciu a nasledujúcu neregulovanú výstavbu...

Ako sa hľadá pre zanedbanú nevyužitú budovu alebo areál nový účel? V knihe máte pekný zvrat v tejto súvislosti, že ide o „možnosť zmeniť problém na skvelú príležitosť“.

Áno, uverejnené príklady to potvrdzujú. Nemali by sme však očakávať, že taká možnosť nás očakáva na každom brownfiede. Všade na to nie je potenciál – veď ide aj o objekty bývalých poľnohospodárskych

Nová Cvernovka, niekedy označovaná za „kolos európskeho významu“, prichýľila množstvo subjektov kreatívneho priemyslu

družstiev a podobne. Preto sa v každom jednom prípade žiada urobiť najprv audit nevyužívaného majetku, a potom sa pozrieť na potreby a budúcnosť danej lokality. Napríklad stará budova gymnázia na zvolenskom sídlisku, ktorému chýbala infraštruktúra. Aké nové zariadenie by z nej malo vzniknúť? Až po zvážení očakávaného demografického vývoja sídliska sa vypísala súťaž, ktorá požadovala pretvoriť budovu na komunitné zariadenie s vybavením pre viacero generácií. Môže sa teda definovať jedna nová funkcia, ale aj balík funkcií. Do úvahy treba vziať, prirodzene, aj to, aké ekonomické prostriedky môže na daný účel venovať samospráva.

Až prekvapivo dlhý je rad prínosov pre obec či lokalitu, keď sa podarí správne utrafiť takej budove či pozemku novú náplň, teda doslova nový život...

Áno, je to tak. Chceli sme ich vymenovať čo najviac. Mesto predsa nie je len o bývaní, na dobrý život v ňom ľudia potrebujú množstvo príležitostí na vzdelávanie, zábavu, rozličné služby... Preto jeho vybavenie musí byť rozmanité. Chceli sme, aby tí, ktorí o ňom rozhodujú, mali dostatok argumentov, prečo sa to všetko vypláti.

Projekt Artu v Piešťanoch je zatiaľ len v prípravnej etape – aj tento zanedbaný dvor bude raz súčasťou kultúrno-kreatívneho centra

Ktorá z desiatich prípadových štúdií uverejnených v knihe poskytuje najviac praktických poznatkov využiteľných pri ďalších revitalizáciách? Zdalo by sa, že Nová Cvernovka, dobre známa našim čitateľom, lebo je hotová, úspešná a jej hlavní aktéri sa ochotne delia o získané poznatky. No na Slovensku má väčšina rozrobených či pripravovaných revitalizácií drobnejšiu mierku...

Nová Cvernovka je kolos európskeho významu, ale mňa osobne najviac oslovili bývalé košické výmenníky, ktoré dnes ponúkajú svoje priestory na komunitné

V Rožňave sa pod dohľadom pamiatkarov revitalizuje niekdajší kláštor, bude v ňom Kultúrno-kreatívne centrum

aktivity občanov z okolia. Sami si vyberú, či tam chcú mať trebárs klub štrikovania a vonku komunitnú záhradu... To sú naozaj služby s veľkým potenciálom, lebo zvyšujú kvalitu života a podporujú spoločenský rozvoj. Ako impulz v Košiciach isteže pomohlo aj Európske mesto kultúry. No radnica sa týmto spôsobom nesporne priblížila k svojim obyvateľom.

Existuje niečo ako „ideálny scenár“ takého projektu?

Predovšetkým treba mať dobre premyslený nový obsah budovy – o tom už bola reč. Rovnako nevyhnutný je „biznis plán“, ktorý naň úzko nadväzuje. Zároveň prichádza na rad architektonická predstava o nevyhnutnom pretvorení budovy na daný účel. A tak ďalej. Práve to sme chceli vysvetliť. Aby ľuďom bolo jasné, s čím všetkým treba rátať.

„Dobré oči“ treba mať podľa autorov nielen pri odhade verejnoprospešného záujmu v danej lokalite, ale predovšetkým pri netradičných kolektívnych investoroch. Teda správne odhadnúť ľudí, ktorí dokážu z plánovanej prestavby spraviť živý magnet mestského alebo obecného diania.

S tým sa dá súhlasiť. Tímy treba pripraviť na to, že budú potrebovať partnerov, odborný tím ľudí s rozličnými profesiami. V základnom tíme musí byť projektový manažér (alebo manažéri), architekt, prípadne stavebný inžinier, autor programovej línie, teda dramaturg projektu a „finančák“, ako vravievame. To je základná štvorica profesií. Ďalšie sa pridávajú podľa potreby. Môže to byť napríklad krajinný architekt, pretože v súčasnej klimatickej kríze sa kladie čoraz väčší dôraz na ekologickosť riešení. Dobré je, ak sa tí ľudia pracovne poznajú, ak niečo spolu už zažili. Pracovať metódou pokus-omyl sa tu dosť dobre nedá.

Majú mať podľa vás nejaké podobné osobnostné vlastnosti? Mám na mysli napríklad dobrú komunikatívnosť, tvorivosť, odvahu ísť do neznámeho, nevyskúšaného... Čo myslíte?

Áno, tvorivosť a odvaha sa žiadajú určite, ale najmä profesionalita, skúsenosť – aj skúsenosť so samosprávou. Lebo musia byť pripravení na prekonávanie nedôvery u ľudí, ktorí sa s takým typom projektov doteraz nestretli, teda na isté lobovanie v prospech svojej veci.

Je známe, že spolupráca medzi samosprávou a občianskym investorm dlho prekonávala ťažkosti pri vzniku tzv. verejno-súkromných partnerstiev opretých len o vzájomnú dôveru. Možno dnes už hovoriť o priaznivejšej atmosfére?

Priaznivou by som ju zatiaľ ešte nenažvala, ale dalo by sa hovoriť o tom, že prechádzame nejakou nábehovou krivkou k nej. Aj zverejnenie doterajších skúseností môže pomôcť.

Prvé skúsenosti s revitalizáciami odhalili okrem iného rad bariér – najmä v legislatíve, ktoré by sa dali odstrániť, čo by v budúcnosti celý proces uľahčilo a urýchlilo. Ktoré vidíte ako najzávažnejšie?

Prísľušný zákon v podstate ani netreba meniť. Osobitný zreteľ si však vyžaduje chápanie ceny, ktorá pri takýchto projektoch nie je jediným kritériom. Mali by sme sa sústrediť na otázku: Čo je pridaná hodnota a ako ju merať? Lebo aj na to existujú metódy, a práve tie by sa mali integrovať do procesu posudzovania. Pre banky by to mohol byť impulz, aby prostriedky pre tieto developerské kolektívy boli ľahšie dosiahnuteľné.

*Zhovárala sa Viera Vojtková
Snímky Dorota Holubová (portrét)
a Michal Líner (projekty)*

História Račianskeho mýta od stredoveku až do dnešných dní

Križovatka ciest vedúcich z a do mesta Prešporoka má svoju zaujímavú históriu siahajúcu do stredoveku. Jedna z prvých písomných zmienok od prešporského kronikára spomína Račišdorfskú cestu - Via Retsiensis - v roku 1536 ako cestu, po ktorej chodili Prešporáci za dobrým vínom, muzikou a zábavou do evanjelickej vinohradníckej obce Rača na celodenné výlety, olovranty a pikniky.

Presný dátum, kedy bola na Račianskom mýte postavená mýtnica a začalo sa s vyberaním mýta na ceste do vnútorného mesta, nie je známy. Je však pravda, že kráľ Ondrej III. udelil mestu Prešporok právo používať mýtny patent, teda vyberať poplatky za používanie mestských ciest už v roku 1291.

Stredoveká Bratislava sa nachádzala dosť ďaleko od dnešného Račianskeho mýta. Pocestný, ktorý šiel do Rače, obvykle vyšiel z Michalskej brány a smeroval na východ po dnešnej Obchodnej ulici. Prešiel prvú poddanskú osadu za Bratislavou, ktorá niesla názov Széplak. Táto vinohradnícka osada sa nachádzala na úrovni dnešnej Vysokéj ulice. Ďalej pokračoval po Krajinskej ceste, čiže dnešnej Radlinského ulici, až prišiel do ďalšej osady Blumenthal - Kvetné údolie, prišiel na dnešné Račianske mýto a pokračoval po Račišdorfskej ceste do Rače...

Osada Blumenthal mala veľmi dlho charakter poľnohospodárskej osady, pestovali sa tu najmä kvety, rástli tu ovocné stromy. Ale žili tu aj vinohradnícke rodiny, vinohrady sa tiahli po Račišdorfskú

cestu, z úpätia Malých Karpát cez dnešné sídlisko „Februárka“. Na výreze historickej mapy Bratislavy z roku 1782 už vidno blumentálske cintoríny. Katolícky vľavo, paralelne s ním vedie dnešná Šancová ulica, a evanjelický, menší, popri ktorom vedie Račianska ulica. Mýtna záhora je za križovatkou na dnešnej Mýtnej ulici zakreslená ako drobná stavba a záhora. Okolo sú ešte kvetné a ovocné záhrady. Šancová ulica vtedy ešte nemala svoje meno, označovali ju ako cestu lemovanú topoľmi za Valmi. Valy boli priekopy s jednou vyvýšenou stranou, ktoré predstavovali jednoduché opevnenie mesta. Valy postavili v roku 1775 za mešťanostu Alexandra Kevitzkého.

Po roku 1848, keď bola postavená prvá parostrojňá železnica Viedeň - Bratislava, sa začal veľký rozmach mesta v okolí bratislavskej stanice. Udialo sa to až do tej miery, že valy stratili význam, boli zahádzané zemou a okolo Šancovej sa začala výstavba. Názov Schanzstrasse (Šancová) schválila mestská rada 28. júla 1879. Rovnako aj vtedajší názov Legionárskej ulice Honvédstrasse, ktorá spája Mýtnu ulicu

s Križnou, vyúsťujúc do križovatky Račianske mýto. Na mape z roku 1782 ešte nemá Legionárska ulica pomenovanie, spomína sa len ako cesta pri gaštanovom poli (Strasse neben dem Gasztány - Acker).

Blížšie k Trnavskému mýtu bolo medzi Šancovou a Legionárskou ulicou vojenské cvičisko a od roku 1896 vojenské baraky. Poskytovali ubytovanie pre vojakov v zálohe, ktorých z času na čas povolávali na vojenské cvičenia. Na juhovýchodnej strane Račianskej ulice, oproti evanjelickému cintorínu, sa na rozsiahlom pozemku nachádzali veľké verejné sklady patriace Prešporskej účastinnej spoločnosti založenej v roku 1885. Účelom týchto verejných skladov bolo uskladňovať a distribuovať tovar svojich zákazníkov. Dnes by sme povedali, že išlo o logistickú firmu, ktorá sa rozprestierala na pozemku s výhodnou polohou voči vtedajšiemu železničnému spojeniu. V blízkosti bola stanica Považskej parostrojnej železnice Blumenthal, neďaleko bol Steinov pivovar, Ludwigov parný mlyn a dobyčie trh... Tieto verejné sklady zrušili až v roku 1930, kedy architekti F. Weinwurm a I. Vecsei navrhli postaviť na ich mieste sociálne pavlačové byty, na tú dobu skutočne moderné. Jednalo sa o UNITAS, ten stojí dodnes.

Križovatke ciest Krajinská (Radlinského), Šancová, Honvédska (Legionárska), Mýtna a Račišdorfská (Račianska) sa začalo hovoriť Račianske mýto.

Evanjelický cintorín rok 1956

Katolícky cintorín na Račianskom mýte

Samostanou kapitolou Račianskeho mýta sú dnes už dávno zrušené cintoríny

Starší, evanjelický, bol založený v roku 1778 a priamo hraničil s Račišdorfskou cestou. Západnejšie, ale v tesnom susedstve, bol v roku 1881 založený katolícky cintorín. Na katolíckom cintoríne nechal prešporský podnikateľ Gottfried Ludwig po roku 1850 vystaviť kaplnku v novogotickom štýle pre seba a svoju rodinu. Zbúrali ju v okolo roku 1968. Pozostatky zosnulých z oboch cintorínov boli prenesené v rokoch 1959 – 1960 do spoločného hrobu na cintoríne v Slávičom údolí. Dnes nám tieto cintoríny pripomína pamätná tabuľa v rozáriu na Račianskom mýte, kameň označujúci 8. chodník katolíckeho cintorína a jeden zabudnutý železný kríž... Rozhodnutie zrušiť cintoríny vydalo poverenie stavebníctva niekedy okolo roku 1956, pred výstavbou sídliska Februárového víťazstva.

Park na Račianskom mýte

Na mieste katolíckeho cintorína vznikol park ako oddychové miesto pre obyvateľov sídliska Februárového víťazstva postaveného v rokoch 1958 – 1961. O park sa staral vtedajší národný podnik Záhradníckych a rekreačných služieb (my sme ho poznali pod skratkou ZARES) a boli v ňom vysadené záhony s ružami. Chodníky cintorína sa nezmenili, akurát dostali asfaltový povrch a popri nich boli osadené lavičky. Park sa tiahol až po Mikovíniho ulicu.

Popri Smrečianskej ulici, tak ako je to dnes, v roku 1972 postavili v hornej časti montovanú reštauráciu Bajkal. V Bratislave boli tri takéto bary s ponukou reštauračných služieb: na Šafárikovom

námestí, na Štrkovci a jeden v parku na Račianskom Mýte. Pamätám si, že keď sme ako deti v školskej družine išli poobede na prechádzku do parku, kupovali sme si tam nanuky za 90 halierov. Na tie časy boli dosť drahé, pretože v potravinách Pokrok stála porcia zmrzliny 50 halierov. Na Račianske mýto občas v lete

Snímka Jana Plevová

zavítal aj zmrzlinár na trojkolke, postavil sa na malý kopček vedľa novinového stánku a za hodinku už nemal veľmi čo predávať. Ponúkal dva druhy - vanilkovú a jahodovú. Porcia, ktorej sme hovorili „kopček“, stála 50 halierov. Ako deti sme rady jedli aj ploché kališky, do ktorých zmrzlinu naberal, dnes už podobné nevidám...

Rozárium na Račianskom mýte vzniklo až okolo roku 1976, keď upravovali a rozširovali park. V roku 1973 pri jubilejnom 25. výročí Víťazného februára objednal ústredný výbor KSS u akademického sochára Jána Kulicha monumentálnu sochu milicionára v nadživotnej veľkosti. Tú umiestnili na ešte nevкусnejší

podstavec v tvare kladiva... Odovzdanie sochy milicionára, situovanej na mieste zborenej kaplnky, sa konalo za veľkej parády vtedajších pohlavárov, bol tam celý ÚV KSS a rečnili a rečnili... Tá socha tam strašila ešte rok po revolúcii, kým ju neodstránili a nenahradili sochou od iného autora, akademického sochára Tibora Bartfaya.

Čo sa týka evanjelického cintorína, cezeň viedol chodník lemovaný gaštanmi. Ten tadiaľ vedie dodnes, len posledný gaštan vypílili v roku 2013 po tom, čo značnú časť z neho odlomila vichrica. Zaujímavé bolo, že v ňom sídlil roj divokých včiel, tie museli prísť ratovať hasiči a včelári. Všetky gaštany ochoreli, pomerne rýchlo zbúťľaveli a odumreli.

V priestore po evanjelickom cintoríne postavili v roku 1976 verejné záchody, tie však viac nefungovali ako fungovali. Za nimi bolo veľké voľné priestranstvo, kde sme ako deti púšťali na jeseň šarkany. Po revolúcii bol na chodníku za Pokrokom v gaštanovej aleji známy Jakšo bar, otvorený nonstop, a stánok s oblečením, butik... Neskôr tu postavili obrí dom, kde je

okrem množstva bytov aj banka, lekáreň s permanentnou službou, výborný zubár a relatívne luxusná reštaurácia. Domisko dokončili v roku 2000, pričom developer stavby sľúbil kompenzáciu za vyrúbané stromy. Vysadil nové platany a v strede rozária spravil fontánu. Zo začiatku v lete fungovala do 22. hod. a dokonca svietila. Minulý rok ešte fungovala, avšak nie do 22. hod., navyše už pár rokov nesvieti. Dúfam, že voda v nej bude zurčať aj tento rok, zvlášť za horúcich letných dní a podvečerov je veľmi príjemné ísť sa ochladiť do rozária ku fontáne...

Martin Entner

Informácie a snímky 1, 2, 3
zo zbierky autora a z internetu

Spojila ich láska k umeniu a práca na spoločných knižkách

Koncom apríla sa v budove novomestskej Konskej železnice uskutočnil nie celkom obvyklý svadobný obrad. Ženích, chorvátsky výtvarník Milan Klein, aj nevesta, poetka, muzikologička a výtvarníčka Danica Jakubcová, už prekročili sedemdesiatku. Ich radostné úsmevy na svadobných fotografiách však dokazujú, že vek nehrá v láske žiadnu úlohu.

„Nezáležalo nám na veľkej hostine ani počte hostí. Jednoducho sme zistili, že jeden bez druhého už nechceme žiť,“ vyznala sa pani Danica. Aj keď sa manželia poznali a spolupracovali od roku 2015, obdobie korony prekvapivo zmenilo ich život. Pán Milan nemohol cestovať medzi Slovenskom, Českom a Chorvátskom, ako to predtým bežne robil. A tak prežili

spoločný rok v Bratislave, počas ktorého sa veľmi zblížili. Zistili, že si rovnako rozumejú v osobnom živote aj ako partneri v umeleckých profesiách. *„Mám 73 rokov a je to moja prvá svadba. V minulosti sa moji nápadníci a pytači nepáčili mame. A tí, čo sa jej páčili, zase nezaújmali mňa. Počkala som na toho pravého a už bol naozaj čas urobiť si po svojom,“* so smiechom vysvetlila pani Danica.

„A ako sa začala vaša spolupráca na knižkách?“ pýtam sa pri prehliadaní ilustrácií a textov, ktoré pani Danica priniesla do redakcie. *„V roku 2015 som bola v Chorvátsku na dovolenke. Oblúbila som si lavičku s krásnym výhľadom, na ktorej som sedávala a maľovala. Jedného dňa si na ňu sadol neznámy muž a maľoval presne tú istú scenériu! Dali sme sa do reči, venoval mi svoju kresbu, ku ktorej pripísal kontakt. Takto začalo naše priateľstvo, neskôr spolupráca a dnes už spoločný život...“*

Prvou spoločnou knižkou bola básnická zbierka Zrkadlá času. Zostavili ju z básní, ktoré Danica v listoch posielala Milanovi a on k nim pripravil ilustrácie. Neskôr ju prekvapilo zistenie, že aj on napísal niekoľko básničiek pre deti. *„Začala som ich prekladať do slovenčiny. Bolo ich málo, tak som nejakej doplnila. Tie zase on preložil do chorváckeho jazyka a vydali sme dvojazyčné Príbehy v básňach.“* Podobným spôsobom pripravila autorská dvojica ďalšie štyri knižky pre najmladších čitateľov. Učia deti láske k prírode, vedú ich k empatii a dodržiavaniu etických princípov v živote. Súčasťou dielok bývajú omaľovánky, ktorými chcú po-

vzbudiť detskú tvorivosť a sebarealizáciu.

Najnovšia pripravovaná knižka bude opäť pre deti. Príbehy a ilustrácie o troch priateľoch, psíkovi Figovi, kocúrovi Tigovi a káčerovi Ligovi, vytvorili manželia spoločne. Kým však uzrie svetlo sveta, je potrebné zabezpečiť financovanie tlače. *„Zohnať grant alebo inú formu podpory nebolo nikdy jednoduché, no v čase korony sa prístup k financiám podstatne skomplikoval. Vydavatelia očakávajú, že grant si zoženie samotný autor, čo býva ťažšie, ako napísať knihu. Preto sme veľmi vďační, že nám na vydanie prispeli novomestskí poslanci Dr. Tomáš Korček a Katarína Augustinič,“* dodáva autorka.

Ako darček pre našich čitateľov nechali pani Danica a pán Milan v redakcii tri knižky určené najmenším čitateľom. Získať ich môžete, ak o ne požiadate na adrese hlas@banm.sk a usmeje sa na vás šťastie pri losovaní.

Jana Škutková, snímka a ilustrácia archív D. a M. Kleinových

Zaujímavú knižku si už vyberiete aj osobne

Od začiatku mája Knižnica Bratislava-Nové Mesto opäť otvorila všetky svoje pracoviská. V súlade s aktuálnymi protipandemickými nariadeniami

fungujú v mierne obmedzenom režime, s voľným výberom kníh priamo v priestoroch knižnice, avšak bez možnosti zdržiavania sa v nich. Otváracie

časy jednotlivých pobočiek a podmienky vstupu nájdete na stránke <https://www.kbnm.sk/>.

(red)

1. mája sa kultúrni robotníci predstavili online

Kultúrne a kreatívne centrum Nová Cvernovka už tradične pripravuje na 1. mája obľúbený Deň otvorených ateliérov. Aj keď ateliéry zostali tento rok pre verejnosť zatvorené, počas celodenného online vysielania predstavili svoje ateliéry maliari, návrhári, architekti či grafici. Paula Poštoľková a Simona Papšová previedli virtuálnych návštevníkov interiérom aj vnoveným parkom pod Palmou. Minulý rok v ňom cvernovkári v rámci bratislavskej iniciatívy 10 000 stromov vysadili dvad-

kreatívcov aj holandské a španielske veľvyslanectvo na Slovensku.

Hlavná diskusia prvomájového podujatia otvorila témy budúcnosti kultúrneho a kreatívneho priemyslu, kultúrnej ekológie a Nového európskeho Bauhausu – medzinárodnej iniciatívy, ktorá spája udržateľnosť, kultúru, rozvoj komunit aj investície. Špeciálne vydanie History Kabinetu priblížilo záujemcom, ako vznikol Sviatok práce, ktorý má pre mnohých ideologický charakter, aj ako sa postupne menil jeho význam.

Jana Škutková, snímky Michal Líner

saštyri drevín. Okrem tradičných druhov, ako sú breza, jedlý gaštan, dub či buk, doplnili aj okrasnú jablňu a hrušku a exotické dreviny ginko, tamarišek, céder a ďalšie. Vďaka živému zelenému valu, ktorý oddelil verejný park od komunitnej záhrady a vytvoril biokoridor medzi pobytovou plochou a úžitkovou záhradou, získava park čoraz ucelenejšiu podobu. Popri bratislavskom magistráte podporili „zelené úsilie“

Vlani kvietok, tento rok mamička

Čím ste 9. mája na Deň matiek potešili mamičku či babičku vy? Päťročná Olivka prekvapila svoju mamu takýmto milým vlastnoručne vyrobeným darčekom. „Minulý rok to bol kvietok, tento rok nakreslila mňa. Aj s okuliarmi, náušnicami a náhrdelníkom, ktorý by som vraj mala nosiť častejšie,“ napísala nám mamička šikovnej malej výtvarníčky. Olivka je jedno z detí, ktoré sa zapojili do našej súťaže „Najkrajší darček pre moju mamičku“ – stačilo poslať fotografiu. Všetkým deťom, ktoré sa takto pochválili originálnym darčekom ku Dňu matiek, sme venovali malú odmenu. Veď každé okrem tvorivosti a fantázie vložilo do svojho dielka aj veľký kus srdca.

(bor), snímka Lenka Löwenberg

INZERCIA

Vodoinštalatérsstvo – oprava, montáž. 0904572977.

Za kasárňou hrávajú šach majstri Slovenska!

V nedeľu 18. apríla odohrali mladí šachisti **Majstrovstvá Slovenska družstiev základných škôl**. Keďže obmedzenie stretávania viacerých osôb stále platilo, po prvýkrát sa hralo v online režime na serveri lichess.org. Účasť bola napriek tomu vysoká, sily a um si zmeralo 537 hráčov a hráčok zo 118 základných škôl z celého Slovenska. Konečné poradie určila porota na základe výsledkov štyroch najlepších členov každého družstva. V turnaji zvíťazilo družstvo žiakov ZŠ s MŠ Za kasárňou, kde má šach vďaka šikovným žiakom a podpo-

rujúcim rodičom už niekoľko rokov pevné zázemie. Na takýto mimoriadny úspech sú nesmierne hrdí nielen hráči, ale celá „zakašárnická“ rodina. Pocity úspešných členov družstva zhrnul štvrták Miško Dolník: „Škoda, že to nebolo hrané naživo. Som prekvapený, ako sa nám darilo, a samozrejme, šťastný, že sme vyhrali. Bolo super reprezentovať našu školu...“ Vedenie školy víťazom srdečne gratuluje a praje mnoho ďalších úspechov!

*Monika Hulenová
Snímka Hana Mokošová*

III. miesto
Nikolaj Kováč
Výnahrady na Strážovci

III. miesto
Lucia
Nový futbalový štadión

II. miesto
Petra Albalová
Korolovna

Stredisko kultúry BNM

Spoznali sme víťazov fotosúťaže Nové Mesto na vašich fotkách

Fotosúťaž o najkrajšiu a najkreatívnejšiu fotografiu Nového Mesta, ktorú vyhlásilo Stredisko kultúry a Mestská časť Bratislava-Nové Mesto, prebiehala od 1. do 30. marca 2021.

Autori zaslali celkovo 188 súťažných fotografií, z ktorých odborná porota vybrala 15 najlepších. V druhej polovici mája si ich budú môcť prezrieť návštevníci výstavy v priestoroch obchodného centra VIVO! Okrem predstavenia svojich prác verejnosti získali ocenení fotografi aj hodnotné ceny od spoločností CEWE Fotokniha, vydavateľstva Ikar a tiež nákupné poukážky od OC VIVO!

SPONZOR PODUJATIA:

ZA POMOC ĎAKUJEME:

I. miesto
Irina Adamová
Dážď

I. miesto
Matej Kováč
Kamzíček TV a inverzia

I. miesto
Viera Mazaríková
Odraza

II. miesto
Roman Valo
Rezidenčný projekt Toháne pole

III. miesto
Barbora Žilinková
Jemný dotyk hlavy

II. miesto
Marek Javorník
Národný futbalový štadión